

ВВЕДЕННЯ ДО АНТИКОРУПЦІЇ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Методичні матеріали

*для здобувачів вищої освіти за спеціальностями:
227 "Терапія та реабілітація" першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти та 221 "Стоматологія", 222 "Медицина",
223 "Медсестринство", 224 "Технології медичної діагностики
та лікування", 228 "Педіатрія", 229 "Громадське здоров'я"
та 281 "Публічне управління та адміністрування"
другого (магістерського) рівня вищої освіти*

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

ВВЕДЕННЯ ДО АНТИКОРУПЦІЇ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Методичні матеріали

*для здобувачів вищої освіти за спеціальностями:
227 "Терапія та реабілітація" першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти та 221 "Стоматологія", 222 "Медицина",
223 "Медсестринство", 224 "Технології медичної діагностики
та лікування", 228 "Педіатрія", 229 "Громадське здоров'я"
та 281 "Публічне управління та адміністрування"
другого (магістерського) рівня вищої освіти*

Затверджено
Вченою радою ХНМУ.
Протокол № 11 від 27.06.2025.

Харків
ХНМУ
2025

Введення до антикорупції: від теорії до практики : метод. матеріали для здобувачів вищої освіти за спеціальностями 227 "Терапія та реабілітація" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та 221 "Стоматологія", 222 "Медицина", 223 "Медсестринство", 224 "Технології медичної діагностики та лікування", 228 "Педіатрія", 229 "Громадське здоров'я" та 281 "Публічне управління та адміністрування" другого (магістерського) рівня вищої освіти / упоряд. О. І. Кривенко, О. А. Мельниченко, В. В. Капустник. Харків : ХНМУ, 2025.36 с.

Упорядники О. І. Кривенко
 О. А. Мельниченко
 В. В. Капустник

ВСТУП

Формування суспільства, яке не толерує корупцію – клопіткий та довготривалий процес, який вимагає не тільки поширення антикорупційних практик серед дорослого населення, але й промоції доброчесної поведінки серед молоді. Одним із принципів антикорупційної політики нашої держави і, зокрема Національного агентства з питань запобігання корупції (далі НАЗК), визначених відповідно до Антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр. та затвердженої Законом України від 20.06.2022 № 2322-IX, є зниження загального рівня толерування корупції в Україні завдяки інтеграції антикорупційної тематики до змісту освіти всіх рівнів. Державна антикорупційна програма, яка є ключовим інструментом реалізації Антикорупційної стратегії, з-поміж іншого, також передбачає розробку навчально-методичних матеріалів з антикорупційної тематики для здобувачів вищої освіти.

Офіс доброчесності НАЗК прагне сформувати нульову толерантність до корупції саме у нового покоління, спираючись при цьому і на міжнародно-правові стандарти у цій сфері, наприклад, це:

- *"Стаття 13. Конвенції ООН проти корупції, яка передбачає проведення заходів щодо інформування населення, які сприяють створенню атмосфери неприйняття корупції, а також реалізацію програм державної освіти, зокрема навчальних програм у школах й університетах як один з інструментів для боротьби з корупцією";*

- *"Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) наголошує на визначальній ролі освіти в контексті формування цінності доброчесності та нетерпимості до корупції серед громадян";*

- *"Познанська декларація закликає університети включити етику та антикорупційну освіту в усі університетські навчальні програми та забезпечити прозорість, підзвітність і неупередженість у роботі закладу освіти".*

Саме з цією метою, починаючи з 2023 р., в Україні було запроваджено проєкт "Прозорі університети", в межах реалізації якого Офіс доброчесності НАЗК запустив пілотний проєкт із викладання в університетах дисципліни "Антикорупція та доброчесність". На початку реалізації проєкту було подано 59 заявок для участі від ЗВО, але для участі в проєкті було відібрано лише 10. Всього у 2023 р. курс пройшли понад 900 студентів, із них 87 % оцінили його на найвищий бал, а всі пілотні ЗВО висловили бажання викладати дисципліну і надалі.

У 2024 р. на набір подалися вже 150 ЗВО, з яких було обрано 50, до числа яких потрапив і ХНМУ. Саме тому у тісній співпраці з НАЗК, з 2024–2025 н. р. освітній компонент "Антикорупція та доброчесність" було запроваджено для викладання й у нашому університеті.

ОК "Антикорупція та доброчесність" складається з двох компонентів і викладається на двох кафедрах: громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (складова частина "Доброчесність") та кафедра судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса (складова частина "Антикорупція").

Отже, сьогодні ми лише починаємо говорити про два фундаментальні аспекти сучасного суспільства, які є не лише ключовими для розвитку ефективних інституцій, але й для формування особистої цілісності кожної людини. Це **антикорупція** та **доброчесність** – поняття, які на перший погляд можуть здаватися різними за своєю природою, але насправді мають глибокий взаємозв'язок.

Корупція – це глобальне явище, яке підриває довіру до влади, спотворює конкурентну середу, стримує економічний розвиток та створює нерівність у суспільстві. Незалежно від того, чи говоримо ми про хабарників у політиці, чи про недобросовісних бізнесменів, корупція завжди має одну спільну рису: вона порушує принцип справедливості та руйнує основи довіри між людьми. Але корупція не обмежується лише великими політичними або економічними системами. Вона починається там, де люди втрачають свою моральну орієнтацію, а це часто відбувається саме в освітньому процесі.

Доброчесність у Великому тлумачному словнику сучасної української мови пояснюється як властивість за визначенням "доброчесний", висока моральна чистота, чесність. А "доброчесним" є той, хто живе чесно, дотримується всіх правил моралі. До початку 2000-х років у нормативно-правових актах України можна було зустріти тільки вираз "академічна доброчесність". Але вперше 23 жовтня 2000 р. Головне управління державної служби видало наказ, яким затвердило Загальні правила поведінки державного службовця, де доброчесність вже згадувалася як одна з обов'язкових умов для державних службовців. Однак жодних додаткових деталей щодо терміну в документі не було. У 2006 р. вже Президент України своїм Указом затвердив Концепцію подолання корупції в Україні під назвою "На шляху до доброчесності" – і це був перший документ, в якому згадується перелік заходів для підвищення рівня доброчесності держслужбовців та суддів і контролю влади з боку громадянського суспільства. Проте і надалі без чітких формулювань. У законі "Про державну службу" від 2011 р. одним із принципів держслужби також названо доброчесність. Але саме визначення з'явилося тільки через чотири роки – в новому ухваленому законі: "спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень". 02 червня 2016 р. доброчесність стала обов'язковою умовою для роботи суддею. Парламентарі внесли відповідні зміни до Конституції України. І того ж дня ухвалили закон, який зобов'язував суддів щорічно до 01 лютого подавати декларацію доброчесності.

Академічна доброчесність, у свою чергу, є фундаментом будь-якої освітньої системи. Вона формує культуру чесності, відповідальності та поваги до інтелектуальної праці. Коли ми говоримо про академічну доброчесність, ми маємо на увазі не лише відсутність плагиату чи шахрайства, але й активне ствердження таких цінностей, як чесність, прозорість та готовність до чесної конкуренції. Ці принципи є важливими не лише в стінах університету, але й у подальшому житті, адже вони закладають основу для етичної поведінки в будь-якій сфері діяльності.

Проте для того щоб розуміти, куди спрямовувати свої зусилля в межах антикорупційної боротьби, по-перше, потрібно "розібрати на частини" одну з найскладніших і болючих тем сучасності – корупцію, яка не лише руйнує довіру до державних інституцій, а й гальмує економічний розвиток, поглиблює соціальну нерівність і підриває фундамент демократичного ладу. Це явище, яке не має національних чи культурних меж, є частиною життя практично кожного суспільства. Від маленьких сіл до величезних мегаполісів, від локальних органів влади до міжнародних організацій – корупція проникає у всі сфери людської діяльності.

Знання цих фундаментальних положень щодо протидії корупції є необхідною складовою у компетентнісному підході до формування особистості медичного працівника і необхідною умовою здійснення професійної медичної діяльності у галузі охорони здоров'я.

Методичні матеріали розроблені спільно кафедрою судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса та кафедрою громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету для здобувачів вищої освіти за спеціальностями 227 "Терапія та реабілітація" першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та 221 "Стоматологія", 222 "Медицина", 223 "Медсестринство", 224 "Технології медичної діагностики та лікування", 228 "Педіатрія", 229 "Громадське здоров'я" та 281 "Публічне управління та адміністрування" другого (магістерського) рівня вищої освіти задля використання при вивченні освітнього компоненту "Антикорупція та доброчесність".

1. Історія виникнення корупції

Корупція – це явище, що існує практично з моменту появи організованих суспільств. Вона є одним із найбільш давніх та універсальних аспектів людської взаємодії, яке супроводжує політичні, економічні та соціальні структури на всіх етапах історичного розвитку. Розглянемо основні етапи її виникнення та розвитку.

1.1. Перші прояви корупції: первісне суспільство. У первісному суспільстві, де не існувало чітких державних структур, люди жили в невеликих спільнотах, які керувалися колективними рішеннями та традиціями.

Однак навіть у таких примітивних умовах можна знайти зачатки корупції:

- **нерівномірний розподіл ресурсів:** у лідерів племен або старійшин могла бути перевага у доступі до харчів, знарядь праці або інших благ;
- **зловживання владою:** якщо старійшина мав право приймати рішення, він міг скористатися своїм становищем для особистої вигоди, наприклад, надавати перевагу своїм родичам або друзям.

Ці ранні форми корупції були обмеженими через низький рівень складності суспільства та відсутність великих ресурсів для "розкрадання".

1.2. Давні цивілізації: перехід до державності. З появою перших держав (Шумер, Єгипет, Китай, Індія) корупція почала набувати більш систематичних форм. Це сталося через:

- **виникнення бюрократії:** держави потребували управління, що призвело до створення шару чиновників, які контролювали податки, торгівлю, будівництво тощо;
- **розподіл влади:** чиновники та правителі отримали значний контроль над ресурсами, що створило умови для зловживань.

Приклади корупції в давніх цивілізаціях:

- **Шумер:** у текстах того часу згадуються випадки, коли чиновники зменшували податки для своїх прихильників або брали хабарі за послуги;
- **Єгипет:** фараони часто поклалися на своїх слуг для управління провінціями, але деякі з них використовували своє становище для накопичення багатств;
- **Китай:** у часи династії Хань існувала практика продажу посад, що створювало передумови для корупції.

1.3. Античний світ: філософія проти корупції. В античних цивілізаціях (Греція, Рим) корупція стала більш видимою через розвиток політичних інституцій та демократії. Однак саме в цей час з'явилися перші спроби боротьби з нею.

Греція:

- **Афіни:** у демократичній Афіні чиновники обиралися громадянами, але навіть там існували випадки хабарництва та зловживань;
- **філософська критика:** Платон і Арістотель писали про важливість справедливості та етики у владі, оскаржуючи корупцію як порушення гармонії суспільства.

Рим:

- корупція в Римській імперії досягла значних масштабів, особливо під час республіканського періоду. Сенатори та консули часто використовували свої посади для збагачення;
- **продаж судових рішень:** це було поширеною практикою, коли судді брали хабарі за сприятливі вердикти;
- **імператорська корупція:** із часом імператори та їх прихильники стали головними джерелами корупції, що призвело до занепаду імперії.

1.4. Середньовіччя: корупція в релігійних та феодалських структурах.

У Середньовіччі корупція набула нових форм через домінування релігійних інституцій та феодалської системи.

Церква:

- **продаж посад:** практика симонії (продаж церковних посад) була поширеною, що призвело до критики з боку реформаторів;
- **індульгенції:** продаж відпущень гріхів став символом церковної корупції, що спричинило Реформацію.

Феодалізм:

- феодали часто використовували свою владу для стягнення незаконних податків або для примусового відпрацювання кріпаками;
- **політична корупція:** королі та принци часто роздавали землі та титули своїм прихильникам, що створювало мережу залежностей.

1.5. Новий час: корупція в імперіях та капіталізмі. У Новий час корупція стала глобальним явищем через розширення торгових маршрутів, колонізацію та розвиток капіталізму.

Європейські імперії:

- колоніальні адміністрації часто були причетні до корупції, оскільки чиновники використовували свої посади для збагачення за рахунок місцевого населення;
- **торгові компанії:** такі організації, як Британська Ост-Індійська компанія, часто зловживали своїми повноваженнями для особистої вигоди.

Капіталізм:

- розвиток промисловості та банківської системи створив нові можливості для корупції, наприклад, через фінансові махінації та угоди між бізнесменами та політиками.

1.6. Сучасність: глобалізація та технології. У сучасному світі корупція набула нових масштабів через глобалізацію, цифрові технології та зростання складності економічних систем.

Основні тенденції:

- **міжнародна корупція:** транснаціональні компанії та політичні лідери часто беруть участь у корупційних схемах, що охоплюють кілька країн;
- **цифрова корупція:** із появою технологій з'явилися нові форми зловживань, наприклад, кіберзлочини або використання штучного інтелекту для приховування корупційних дій;
- **боротьба з корупцією:** міжнародні організації, такі як ООН та Transparency International, активно працюють над запобіганням корупції, але повністю позбутися її поки що не вдається.

1.7. Причини корупції: психологія та соціологія. Корупція виникає через комплекс причин, а саме:

- **людська природа:** бажання отримати більше ресурсів або влади є природним для багатьох людей;

- **недосконалість інституцій:** слабкі закони, недостатній контроль та відсутність прозорості створюють умови для корупції;
- **економічні фактори:** бідність та нерівність спонукають людей до зловживань;
- **культурні норми:** у деяких суспільствах корупція сприймається як норма, що ускладнює боротьбу з нею.

Висновок. Корупція – це явище, яке супроводжує людство протягом усієї історії. Вона виникає через комбінацію людських слабкостей, недосконалості інституцій та економічних факторів. Незважаючи на численні спроби боротьби з нею, корупція залишається однією з найскладніших проблем сучасного світу. Корупція виникла з моменту появи організованих суспільств і еволюціонувала разом із розвитком людства, набуваючи нових форм залежно від політичних, економічних та культурних умов. Однак історія також показує, що кожна спроба реформ та впровадження прозорості може зменшити її вплив і покращити життя суспільства.

2. Визначення корупції: базові концепції

Корупція – це явище, яке існує стільки ж, скільки і само людство. Ще в давнину люди стикалися з проявами зловживань владою та службовим становищем. Однак сучасне розуміння корупції набуло чіткіших контурів завдяки розвитку правових систем, економічних теорій і соціологічних досліджень.

Відповідно до Закону України "Про запобігання корупції" (від 14.10.2014 р. в поточній редакції від 01.01.2025): *"Корупція – це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам із метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей".*

У найширшому сенсі корупція може бути визначена як **використання влади або службового становища для отримання особистої вигоди**, що призводить до порушення принципів справедливості, прозорості і верховенства права. Це явище не обмежується лише державним сектором; воно також поширюється на приватний бізнес, громадські організації та навіть міжнародні структури.

2.1. Базові концепції визначення корупції. Корупція є складним і багатогранним явищем, яке має різні визначення залежно від контексту, дисципліни та мети дослідження. Однак існують базові концепції, які

допомагають зрозуміти суть цього явища. Розглянемо основні підходи до визначення корупції.

2.1.1. Загальне визначення корупції. Найпоширенішим визначенням корупції є **зловживання владою для особистої вигоди**. Це класична формулювання, яка підкреслює три ключові елементи:

- **влада:** корупція завжди пов'язана з наявністю офіційної або неформальної влади (чиновників, політиків, суддів тощо);
- **зловживання:** використання влади не за призначенням або порушення закону;
- **особиста вигода:** мотивація корупційних дій – отримання матеріальних чи нематеріальних переваг (гроші, вплив, привілеї).

Приклад: чиновник, який дає дозвіл на будівництво в обмін на хабар, зловживає своєю владою для особистої вигоди.

2.1.2. Правовий підхід до визначення корупції. У правовому контексті корупція часто визначається через порушення конкретних законів. Цей підхід акцентує увагу на **протиправності дій**.

Основні форми корупції з точки зору права:

- **хабарництво:** надання або отримання хабаря за послугу, яка входить у службові обов'язки;
- **приватизація державних коштів:** зловживання державними ресурсами для особистих потреб;
- **конфлікт інтересів:** ситуація, коли особисті інтереси чиновника суперечать його службовим обов'язкам;
- **фіктивні контракти:** укладення договорів, які призначені для легалізації незаконних доходів.

Приклад: у країнах, де існує закон про боротьбу з корупцією, будь-яка форма хабарництва вважається протиправною дією.

2.1.3. Економічний підхід: корупція як інституційна проблема. Із економічної точки зору корупція розглядається як результат **неспроможності інституцій** забезпечити справедливий розподіл ресурсів та ефективне управління. Економісти часто аналізують корупцію через такі концепції:

Асиметрія інформації:

- коли одна сторона має більше інформації, ніж інша, це створює умови для маніпуляцій:

приклад: чиновник може вимагати хабар за "прискорення" процесу, оскільки громадянин не знає реальні терміни надання послуги.

Транзакційні витрати:

- корупція збільшує витрати на взаємодію з державними інституціями, що стримує економічний розвиток:

приклад: бізнесмен може платити хабарі, щоб отримати ліцензію швидше, ніж через офіційний механізм.

Ринок влади:

• корупція розглядається як "ринок", де влада є товаром, який можна продати або купити:

приклад: політики можуть продавати свої голоси у парламенті за фінансову винагороду.

2.1.4. Соціологічний підхід: корупція як культурне явище. Соціологи акцентують увагу на культурних нормах та соціальних практиках, які сприяють поширенню корупції.

Культура подарунків. У деяких суспільствах подарунки вважаються нормою, що може перетворитися на хабарництво:

приклад: у деяких азійських країнах подарунки чиновникам є частиною традиції, але це може створювати передумови для корупції.

Довіра до інституцій. Коли населення не довіряє владі, воно менше схильне до співпраці з інституціями, що створює умови для корупції:

приклад: якщо люди вважають, що судова система є несправедливою, вони можуть намагатися вирішувати питання через хабарі.

Соціальна нерівність. Нерівність у суспільстві створює умови, коли бідні люди готові платити хабарі, щоб отримати доступ до послуг, які мають бути безкоштовними:

приклад: у бідних регіонах медичні послуги часто вимагають "додаткових" виплат.

2.1.5. Політичний підхід: корупція як зброя проти демократії. Із політичної точки зору, корупція розглядається як загроза для демократичних інституцій та принципів справедливості.

Концентрація влади. Корупція часто виникає там, де влада зосереджена у руках обмеженої групи людей:

приклад: у тоталітарних режимах корупція маскується під "державні інтереси", але насправді служить особистій вигоді лідерів.

Політичний клієнтелізм. Політики можуть використовувати свої посади для надання переваг своїм прихильникам або родинам.

приклад: у деяких країнах державні контракти роздаються компаніям, пов'язаним із політиками.

Демократична відповідальність: корупція підриває принципи демократичної відповідальності, коли чиновники не несуть відповідальності перед громадянами:

приклад: якщо політики не звітують про свої дії, це створює простір для зловживань.

2.1.6. Морально-етичний підхід: корупція як порушення етики. Із морально-етичної точки зору, корупція розглядається як порушення етичних норм та принципів справедливості.

Чесність і прозорість. Корупція є протилежністю чесності та прозорості, оскільки вона приховує дії для особистої вигоди:

приклад: чиновник, який приймає хабар, порушує етичний принцип чесності.

Справедливість. Корупція створює нерівні умови для людей, що суперечить принципу справедливості:

приклад: якщо одна компанія отримує контракт через хабар, інші компанії стають жертвами несправедливості.

Відповідальність. Корупція підриває відповідальність чиновників перед суспільством:

приклад: якщо суддя приймає хабар, він порушує свою етичну відповідальність перед законом.

2.1.7. Інституційний підхід: корупція як системна проблема. Інституційний підхід розглядає корупцію як результат **недосконалості інституцій та системних недоліків.**

Бюрократія. Надмірна бюрократія створює умови для корупції через складність процесів:

приклад: якщо процес отримання дозволу займає багато часу, люди починають шукати способи прискорити його через хабарі.

Відсутність контролю. Коли немає ефективних механізмів контролю за діями чиновників, це створює простір для зловживань:

приклад: у деяких країнах судові рішення можуть бути куплені, оскільки немає незалежного нагляду за діями суддів.

Непрозорість. Відсутність прозорості у державному управлінні створює умови для корупції:

приклад: якщо бюджетні кошти не публікуються, це створює можливість для їх розкрадання.

2.1.8. Глобальний підхід: корупція як міжнародна проблема. Корупція не обмежується межами однієї країни. Вона є глобальною проблемою, яка впливає на міжнародні відносини, торгівлю та розвиток.

Міжнародна корупція. Транснаціональні компанії та політики часто беруть участь у корупційних схемах, що охоплюють кілька країн:

приклад: компанії можуть платити хабарі урядовцям інших країн для отримання контрактів.

Колоніальна спадщина. У багатьох країнах корупція є наслідком колоніальної системи управління, де влада була зосереджена у руках невеликої групи осіб:

приклад: у деяких африканських країнах корупція є частиною спадщини колоніального періоду.

Міжнародні ініціативи. Міжнародні організації, такі як ООН та Transparency International, активно працюють над запобіганням корупції:

приклад: конвенція ООН проти корупції (UNCAC) є одним із головних інструментів боротьби з цим явищем.

Висновок. Корупція – це складне явище, яке можна визначити через різні концепції: правову, економічну, соціологічну, політичну, морально-етичну та інституційну. Кожен із цих підходів допомагає зрозуміти різні аспекти корупції та розробити ефективні стратегії боротьби з нею.

3. Загальні механізми корупції

Отже, корупція є складним явищем, яке виникає через взаємодію різних факторів – політичних, економічних, соціальних та культурних. Щоб зрозуміти її природу, необхідно розглянути механізми, які сприяють її виникненню, підтримці та поширенню. Ці механізми можна класифікувати за кількома ключовими аспектами: **структура влади, економічні стимули, соціально-культурні чинники та правові й інституційні недоліки.**

3.1. Структура влади: концентрація повноважень і бюрократія.

Один із головних механізмів корупції полягає у **концентрації влади та ресурсів у руках обмеженої групи людей.** Чим більше повноважень має окремих чиновник, організація або інституція, тим вищий ризик того, що ця влада буде використана для особистої вигоди.

3.1.1. Монополізація влади. Коли влада зосереджена у руках одного чи невеликої групи осіб (наприклад, диктаторські режими), це створює умови для корупції:

приклад: у тоталітарних режимах, таких як СРСР під час правління Йосипа Сталіна або сучасна Північна Корея, корупція часто маскувалася під "державні інтереси", але насправді служила особистій вигоді лідерів та їх оточення.

3.1.2. Бюрократична система. Бюрократія, яка є необхідною для управління великими державами, часто стає джерелом корупції через надмірну регуляторну складність:

приклад: якщо процес отримання дозволу на будівництво займає місяці або навіть роки, люди починають шукати способи прискорити цей процес, наприклад, через хабарі.

3.1.3. Відсутність системи перевірок і контролю. Коли немає ефективних механізмів для перевірки дій чиновників, це створює простір для зловживань:

приклад: у деяких країнах судові рішення можуть бути куплені, оскільки немає незалежного нагляду за діями суддів.

3.2. Економічні стимули: бідність, нерівність та недостатня оплата праці. Економічні фактори є одними з найважливіших механізмів, які сприяють корупції. Вони створюють умови, коли люди готові порушувати закони або етичні норми для досягнення своїх цілей.

3.2.1. Низька заробітна плата чиновників. Коли зарплати чиновників або правоохоронців є низькими, вони можуть вважати корупцію єдиним способом забезпечити собі комфортне життя:

приклад: у багатьох країнах Африки та Азії поліцейські беруть хабарі, оскільки їх офіційні доходи не покривають базових потреб.

3.2.2. Нерівність та бідність. Нерівність у суспільстві створює умови, коли бідні люди готові платити хабарі, щоб отримати доступ до послуг, які мають бути безкоштовними:

приклад: у багатьох країнах із високою бідністю медичні послуги, освіта або судові рішення часто вимагають "додаткових" виплат.

3.2.3. Зловживання державними коштами. Державні бюджети, особливо у великих проектах (наприклад, будівництво інфраструктури), стають мішенню для корупції через великі суми грошей:

приклад: у деяких країнах кошти, виділені на будівництво доріг або лікарень, часто "зникають" через фіктивні контракти або завищені ціни.

3.3. Соціально-культурні чинники: норми, традиції та ментальність. Культурні та соціальні норми також відіграють важливу роль у формуванні механізмів корупції. У деяких суспільствах корупція сприймається як частина повсякденного життя, що ускладнює боротьбу з нею.

3.3.1. Традиції "подарунків". У багатьох культурах подарунки є способом виявити повагу або подяку. Однак ця практика може перетворитися на хабарництво:

приклад: у деяких азійських країнах подарунки чиновникам вважаються нормою, але це може створювати передумови для корупції.

3.3.2. Колективна відповідальність. У деяких суспільствах існує ментальність, коли людина вважає себе відповідальною не перед законом, а перед своєю родиною, кланом або групою. Це може призвести до зловживань:

приклад: у деяких регіонах Африки та Близького Сходу чиновники використовують свої посади для допомоги своїм родичам або друзям, навіть якщо це порушує закон.

3.3.3. Відсутність довіри до влади. Коли населення не довіряє владі, воно менше схильне до співпраці з інституціями, що створює умови для корупції:

приклад: у країнах із високим рівнем корупції люди часто намагаються "вирішити питання" через хабарі, оскільки не вірять у справедливість системи.

3.4. Правові та інституційні недоліки: слабкість законодавства. Правова система та інституційні механізми є ключовими інструментами боротьби з корупцією. Однак їх вразливість або відсутність ефективності часто стає причиною поширення корупції.

3.4.1. Недосконалі закони. Коли закони є занадто складними або нечіткими, це створює простір для їх невірного тлумачення або використання на користь окремих осіб:

приклад: у деяких країнах податкові закони є настільки запутаними, що компанії можуть легально ухилятися від сплати податків.

3.4.2. Відсутність незалежності судової системи. Якщо суди підпорядковані владі або впливу окремих груп, це створює умови для корупції:

приклад: у деяких країнах судді можуть брати хабарі за сприятливі рішення, оскільки їх діяльність не контролюється.

3.4.3. Недостатній контроль та відсутність покарання. Коли корупційні дії не караються або покарання є незначними, це створює ілюзію безкарності:

приклад: у деяких країнах чиновники, які були звинувачені в корупції, продовжують працювати на своїх посадах, оскільки їх вчинки не мають належних наслідків.

3.5. Психологічні механізми: людська природа та раціоналізація. Корупція також є результатом психологічних механізмів, які впливають на поведінку людей.

3.5.1. Жадібність і бажання матеріального багатства. Люди часто вдаються до корупції через бажання швидко збагатитися або поліпшити своє становище:

приклад: політики можуть використовувати свої посади для збагачення через корупційні схеми.

3.5.2. Раціоналізація. Люди часто знаходять виправдання своїм діям, переконуючи себе, що їх поведінка є нормальним або навіть необхідним явищем:

приклад: чиновник може вважати, що прийняття хабаря – це "частина роботи", і таким чином виправдовувати свої дії.

3.5.3. Груповий тиск. У деяких випадках корупція стає частиною корпоративної культури, і люди вдаються до неї через тиск колективу:

приклад: у деяких організаціях нові співробітники можуть бути змушені брати участь у корупційних схемах, щоб адаптуватися до середовища.

Висновок. Механізми корупції є складними та багатогранними. Вони включають структурні проблеми, економічні стимули, культурні норми та правові недоліки. Для боротьби з корупцією необхідно враховувати всі ці аспекти та впроваджувати комплексні заходи, такі як: реформа бюрократії; підвищення зарплат чиновників; розвиток незалежної судової системи; прозорість у державному управлінні; освіта та просвіта для зміни культурних норм.

Отже, корупція – це не лише проблема окремих осіб, але й системна хвороба, яка вимагає системних рішень. Тому кожен із нас має бути свідомим своєї ролі у боротьбі з цим явищем.

4. Форми корупції: від хабарництва до зловживання владою

Ми вже згадували про найбільш поширені форми корупції, але треба розуміти, що корупція є багатограним явищем, яке проявляється у різних формах залежно від контексту, інституцій та умов. Для того щоб ефективно протистояти цьому явищу, необхідно чітко розуміти його основні форми. Розглянемо детально кожну з них.

4.1. Хабарництво (Bribery). Хабарництво є однією з найпоширеніших форм корупції. Воно полягає у передачі або прийнятті матеріальних чи нематеріальних благ за надання послуги, яка входить до службових обов'язків особи.

4.1.1. Типи хабарництва

Прямий хабар: передача грошей або благ безпосередньо для отримання певної послуги:

приклад: чиновник отримує гроші за те, щоб прискорити видання дозволу на будівництво.

Непрямий хабар: надання благ через третіх осіб або у непрямій формі:

приклад: політик отримує дорогий подарунок від бізнесмена, який очікує покровительства.

Активне хабарництво: дії особи, яка надає хабар:

приклад: бізнесмен пропонує гроші судді за сприятливий вердикт.

Пасивне хабарництво: дії особи, яка приймає хабар:

приклад: суддя, який бере гроші за те, щоб прийняти рішення на користь однієї зі сторін.

4.1.2. Механізми хабарництва

Офіційні процедури: хабар може братися за прискорення процесів, які мають бути безкоштовними:

приклад: отримання медичної допомоги або документів.

Неофіційні схеми: хабар може братися за надання послуг, які є незаконними:

приклад: поліцейський, який "закриває очі" на правопорушення за винагороду.

4.2. Приватизація державних коштів (Embezzlement). Ця форма корупції полягає у незаконному використанні державних коштів або ресурсів для особистої вигоди.

4.2.1. Основні характеристики

Зловживання посадою: особа, яка має доступ до державних коштів, використовує їх для своїх потреб:

приклад: міністр фінансів перераховує державні кошти на особистий рахунок.

Фіктивні витрати: створення штучних витрат для легалізації незаконних доходів:

приклад: урядовець створює фіктивні контракти для перерахування коштів на компанію, яка належить йому.

4.2.2. Приклади приватизації державних коштів

Розкрадання бюджетних коштів: використання грошей, виділених на соціальні програми, для особистих потреб:

приклад: кошти, виділені на будівництво школи, "зникають" через фіктивні контракти.

Використання державного майна: незаконне використання автомобілів, будівель або іншого майна для особистих цілей:

приклад: чиновник використовує державний автомобіль для відпочинку.

4.3. Конфлікт інтересів (Conflict of Interest). Ця форма корупції виникає, коли особисті інтереси чиновника суперечать його службовим обов'язкам.

4.3.1. Основні характеристики

Подвійна лояльність: чиновник має інтереси, які можуть впливати на його рішення:

приклад: політик голосує за закон, який корисний для компанії, де він має акції.

Сховані інтереси: чиновник приховує свої особисті інтереси, щоб уникнути відповідальності.

приклад: чиновник не декларує свою участь у бізнесі, який отримує державні контракти.

4.3.2. Приклади конфлікту інтересів

Надання переваг родині: чиновник надає контракти або посади своїм родичам:

приклад: міністр призначає свого сина на високу посаду в міністерстві.

Політичний клієнтелізм: політики надають переваги своїм прихильникам або партіям:

приклад: урядовець роздає державні контракти компаніям, пов'язаним із його політичною партією.

4.4. Фаворитизм (Nepotism) та Кумовство (Cronyism). Ці форми корупції пов'язані з наданням переваг окремим особам через особисті зв'язки.

4.4.1. Фаворитизм (Nepotism)

Ознаки: надання посад або контрактів родичам чи друзям незалежно від їх кваліфікації:

приклад: Президент призначає свого брата на посаду голови Національного банку.

4.4.2. Кумовство (Cronyism)

Ознаки: надання переваг близьким друзям або політичним союзникам:

приклад: губернатор надає контракти на будівництво доріг компаніям, пов'язаним із його друзями.

4.5. Торгівля впливом (Influence Peddling). Ця форма корупції полягає у використанні влади або зв'язків для отримання переваг.

4.5.1. Основні характеристики

• **Продаж впливу:** особа використовує свої зв'язки для надання послуг за винагороду:

приклад: екс-чиновник продає інформацію про тендери бізнесменам.

• **Лобіювання:** використання впливу для впливу на прийняття рішень.

приклад: лобісти впливають на законодавців, щоб прийняти закон, корисний для їх бізнесу.

4.6. Корупція в судовій системі (Judicial Corruption). Ця форма корупції стосується зловживань у судовій системі.

4.6.1. Основні характеристики

• **Купівля судових рішень:** судді приймають рішення на користь однієї зі сторін за винагороду:

приклад: суддя виносить сприятливий вердикт за гроші.

• **Вплив на слідство:** зловживання владою для впливу на результати слідства:

приклад: прокурор закриває справу за хабар.

4.7. Політична корупція (Political Corruption). Ця форма корупції стосується зловживань у політичній сфері.

4.7.1. Основні характеристики

• **Корупція виборів:** маніпуляції з виборами для отримання влади:

приклад: підробка голосів або запугування виборців.

• **Корупція уряду:** зловживання владою для особистої вигоди:

приклад: Президент використовує державні кошти для фінансування своєї кампанії.

4.8. Економічна корупція (Economic Corruption). Ця форма корупції стосується зловживань в економічній сфері.

4.8.1. Основні характеристики

• **Корупція в бізнесі:** зловживання у сфері торгівлі, податків або фінансів:

приклад: компанія платить хабарі для уникнення податків.

• **Корупція в банківській системі:** зловживання у сфері кредитування або фінансових операцій:

приклад: банк надає кредити за хабар.

Висновок. Форми корупції є різноманітними й охоплюють різні сфери життя суспільства. Вони включають хабарництво, приватизацію державних коштів, конфлікт інтересів, фаворитизм, кумовство, торгівлю впливом, корупцію в судовій системі, політичну корупцію та економічну корупцію. Для ефективної боротьби з цими формами необхідно розробляти комплексні стратегії, які враховують специфіку кожної з них.

5. Конфлікт інтересів як форма корупції

Конфлікт інтересів є однією з найскладніших та часто недооцінюваних форм корупції. На відміну від явних проявів, таких як хабарництво чи приватизація державних коштів, конфлікт інтересів може бути прихованим і важко виявним. Однак його наслідки для суспільства, організацій та інституцій можуть бути не менш руйнівними. У цьому розділі ми детально розглянемо суть конфлікту інтересів, його механізми, прояви, причини та способи запобігання.

5.1. Визначення конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів – це ситуація, коли особисті, фінансові або політичні інтереси особи, яка займає певну посаду, можуть впливати на її службові обов'язки або прийняття рішень у шкоду загальним інтересам суспільства або організації.

Закон України "Про запобігання корупції" виокремлює два види конфлікту інтересів, а саме:

- **потенційний конфлікт інтересів** – у особи наявний приватний інтерес у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

- **реальний конфлікт інтересів** – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

У свою чергу, **приватний інтерес** – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи. Такий інтерес може зумовлюватись особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, а також іншими обставинами.

Невід'ємною складовою конфлікту інтересів є службові/представницькі повноваження та вплив (можливість впливу) приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, вчинення чи невчинення дій під час реалізації таких повноважень.

Приватний інтерес здатний впливати на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, вчинення чи невчинення дій лише під час реалізації дискреційних службових чи представницьких повноважень.

Суперечність полягає в тому, що, з одного боку, в особи наявний приватний інтерес (майновий або немайновий), а з іншого – особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, має виконувати свої службові обов'язки в інтересах держави, територіальної громади, включаючи можливість будь-якого впливу приватного інтересу.

Закон "Про запобігання корупції" визначає, що певні особи зобов'язані, зокрема повідомляти безпосереднього керівника не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися

про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів. У випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі вона повідомляє Національне агентство (НАЗК) чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно.

Безпосередній керівник особи або керівник органу, який може звільнити чи ініціювати звільнення працівника з посади протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у цього працівника конфлікту інтересів, ухвалює рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу.

Заходи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів та порядок їх застосування визначені в статтях 29–34 закону "Про запобігання корупції".

Якщо НАЗК одержало від особи, яка перебуває на посаді, що не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, повідомлення про наявність у неї конфлікту інтересів, упродовж семи робочих днів роз'яснює такий особі порядок її дій щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Основні характеристики:

- **подвійна лояльність:** особа знаходиться у стані, коли її особисті інтереси суперечать її професійним обов'язкам;
- **сховані інтереси:** конфлікт інтересів часто прихований і не очевидний для сторонніх спостерігачів;
- **потенційна шкода:** навіть якщо конфлікт інтересів не призводить до безпосередньої шкоди, він створює передумови для зловживань.

Приклади:

- *політик голосує за закон, який надає переваги компанії, де він має акції;*
- *чиновник призначає свого родича на високу посаду, незважаючи на його недостатню кваліфікацію.*

5.2. Типи конфліктів інтересів. Конфлікти інтересів можуть мати різні форми залежно від контексту та учасників.

5.2.1. Фінансовий конфлікт інтересів

Ознаки: особа має фінансову зацікавленість у результаті своїх рішень:

приклад: державний службовець є акціонером компанії, яка отримує державні контракти.

Наслідки: фінансовий конфлікт інтересів може призвести до прийняття рішень, які максимізують особистий прибуток, а не суспільну користь.

5.2.2. Родинний конфлікт інтересів (Фаворитизм)

Ознаки: особа надає переваги своїм родичам або друзям незалежно від їх кваліфікації:

приклад: міністр призначає свого сина на посаду голови департаменту, незважаючи на його відсутність досвіду.

5.2.3. Політичний конфлікт інтересів

Ознаки: особа використовує свою владу для надання переваг своїм політичним союзникам або партіям:

приклад: губернатор роздає державні контракти компаніям, пов'язаним із його політичною партією.

5.2.4. Професійний конфлікт інтересів

Ознаки: особа знаходиться у стані, коли її професійні обов'язки суперечать її особистим інтересам:

приклад: юрист, який представляє двох клієнтів із протилежними інтересами, знаходиться у конфлікті інтересів.

5.3. Механізми конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів часто виникає через недосконалість інституцій, відсутність прозорості або слабкість системи контролю.

5.3.1. Недекларування інтересів. Коли чиновники не декларують свої фінансові інтереси або зв'язки, це створює умови для конфлікту інтересів.

приклад: політик не повідомляє про свої акції в компанії, яка отримує державні контракти.

5.3.2. Непрозорість. Відсутність прозорості у прийнятті рішень створює простір для конфлікту інтересів:

приклад: чиновник призначає свого родича на посаду без конкурсу або громадського обговорення.

5.3.3. Зловживання посадою. Чиновники можуть використовувати свої посади для надання переваг своїм інтересам:

приклад: міністр надає контракти компаніям, які є його близькими партнерами.

5.4. Причини конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів виникає через комбінацію факторів, які створюють умови для зловживань.

5.4.1. Людська природа. Люди часто намагаються максимізувати свою особисту вигоду, навіть якщо це суперечить їх обов'язкам:

приклад: політик голосує за закон, який приносить йому фінансову вигоду.

5.4.2. Недосконалість інституцій. Відсутність ефективних механізмів контролю та прозорості створює умови для конфлікту інтересів:

приклад: якщо немає системи перевірки фінансових інтересів чиновників, вони можуть приховувати свої зв'язки.

5.4.3. Культурні норми. У деяких суспільствах надання переваг родині або друзям вважається нормою, що створює передумови для конфлікту інтересів:

приклад: у деяких культурах призначення родичів на посади вважається природним.

5.5. Наслідки конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів має серйозні наслідки для суспільства, організацій та інституцій.

5.5.1. Економічні наслідки

Спотворення конкуренції: конфлікт інтересів створює нерівні умови для бізнесу, що призводить до зниження якості товарів і послуг:

приклад: компанія, пов'язана з чиновником, отримує контракт, навіть якщо її пропозиція не є найкращою.

5.5.2. Соціальні наслідки

Нерівність: конфлікт інтересів створює нерівність у доступі до ресурсів та можливостей:

приклад: бідні люди не можуть отримати роботу або послуги, оскільки вони не мають зв'язків.

5.5.3. Політичні наслідки

Підрив довіри до влади: конфлікт інтересів підриває довіру до інституцій, що призводить до їх деградації:

приклад: люди перестають вірити у справедливість судової системи, якщо судді мають конфлікт інтересів.

5.6. Способи запобігання конфлікту інтересів. Для запобігання конфлікту інтересів необхідно застосовувати комплексні заходи, які включають правові, інституційні та соціальні механізми.

5.6.1. Правові заходи

• **Декларування інтересів:** чиновники повинні декларувати свої фінансові інтереси та зв'язки:

приклад: закон про обов'язкове декларування доходів чиновників.

• **Конфлікт інтересів у законодавстві:** розробка законів, які забороняють конфлікт інтересів:

приклад: заборона на призначення родичів на посади.

5.6.2. Інституційні заходи

• **Прозорість:** впровадження системи публічного доступу до інформації про дії чиновників.

приклад: онлайн-системи для відстеження призначень на посади.

• **Контроль:** створення незалежних органів для контролю за діями чиновників:

приклад: антикорупційні агенції, які перевіряють наявність конфлікту інтересів.

5.6.3. Соціальні заходи

• **Освіта:** просвітницькі кампанії для підвищення свідомості про шкоду від конфлікту інтересів.

приклад: школи та університети впроваджують курси з антикорупційної освіти.

• **Громадянське суспільство:** активізація громадянського суспільства для контролю за діями влади:

приклад: неурядові організації моніторять дії чиновників.

5.7. Приклади конфлікту інтересів у реальному житті

5.7.1. Політичний конфлікт інтересів:

приклад: Президент країни призначає свого друга на посаду міністра фінансів, незважаючи на його відсутність досвіду.

5.7.2. Бізнес-конфлікт інтересів:

приклад: керівник компанії голосує за угоду, яка приносить прибуток його особистій фірмі.

5.7.3. Академічний конфлікт інтересів:

приклад: викладач оцінює роботу студента, який є його родичем, що створює передумови для необ'єктивності.

Висновок. Конфлікт інтересів є складним і часто прихованим явищем, яке може мати серйозні наслідки для суспільства, організацій та інституцій. Для запобігання конфлікту інтересів необхідно застосовувати комплексні заходи, які включають правові, інституційні та соціальні механізми. Тільки через прозорість, контроль та освіту можна зменшити ризик конфлікту інтересів і забезпечити справедливість у прийнятті рішень.

6. Наслідки корупції

Корупція є одним із найбільш руйнівних явищ для будь-якого суспільства. Її наслідки впливають на всі сфери життя – економіку, політику, соціальну сферу, культуру та навіть моральність людей. Розглянемо детально кожен аспект, щоб зрозуміти, чому боротьба з корупцією є ключовим завданням для забезпечення стабільного розвитку країни.

6.1. Економічні наслідки. Корупція підриває економічний розвиток, стримує інвестиції та спотворює конкурентну середу. Це призводить до значних фінансових втрат і зниження життєвого рівня населення.

6.1.1. Зниження інвестицій

Причина: інвестори уникають країн із високим рівнем корупції через високі ризики та додаткові витрати:

приклад: компанії відмовляються від інвестицій у країні, де потрібно платити хабарі за кожен крок (будівництво, отримання ліцензій тощо).

Наслідки: зниження економічного зростання, втрата можливостей для створення нових робочих місць, спотворення конкуренції.

6.1.2. Спотворення конкуренції

Причина: бізнеси, які платять хабарі, отримують переваги перед тими, хто дотримується закону.

приклад: компанія, яка платить хабарі, отримує контракт, навіть якщо її пропозиція не є найкращою.

Наслідки: зниження якості товарів і послуг, виключення чесних бізнесів із ринку, зменшення інновацій.

6.1.3. Втрати бюджетних коштів

Причина: корупція призводить до розкрадання державних коштів, які могли б бути використані на соціальні програми, освіту, охорону здоров'я тощо:
приклад: кошти, виділені на будівництво шкіл або лікарень, "зникають" через фіктивні контракти.

Наслідки: зниження якості громадських послуг, збільшення податкового навантаження на населення, погіршення інфраструктури.

6.1.4. Тіньова економіка

Причина: корупція стимулює розвиток тіньової економіки, де бізнеси намагаються уникнути податків та регуляторів:

приклад: бізнеси працюють "в чорну", щоб не платити податки або хабарі.

Наслідки: зниження податкових надходжень, збільшення кримінальної активності, втрата контролю над економікою.

6.2. Політичні наслідки. Корупція підриває демократичні інституції, знижує довіру до влади та порушує принципи справедливості.

6.2.1. Деградація політичних інституцій

Причина: політики, які беруть участь у корупції, ставлять свої особисті інтереси вище за інтереси суспільства:

приклад: Президент використовує державні кошти для фінансування своєї кампанії.

Наслідки: зниження ефективності управління, втрата легітимності влади, підрив демократичних інституцій.

6.2.2. Підрив довіри до влади

Причина: коли люди бачать, що влада корумпована, вони перестають вірити у систему:

приклад: люди перестають голосувати або брати участь у політичному процесі.

Наслідки: зниження громадянської активності, зростання соціальних протестів, поява радикальних рухів.

6.2.3. Порушення прав людини

Причина: корупція часто призводить до порушення прав людини, оскільки влада використовується для особистої вигоди:

приклад: поліцейські, які беруть хабарі, можуть заподіювати шкоду невинним людям.

Наслідки: зниження рівня безпеки, погіршення стану прав людини, зростання соціальної напруги.

6.3. Соціальні наслідки. Корупція створює нерівність, погіршує доступ до базових послуг і підриває соціальну справедливість.

6.3.1. Нерівність

Причина: люди з більшими ресурсами можуть купувати доступ до послуг, які мають бути безкоштовними:

приклад: бідні люди не можуть отримати медичну допомогу, оскільки вони не можуть платити хабарі.

Наслідки: збільшення соціальної нерівності, зростання бідності, втрата соціальної спільноти.

6.3.2. Погіршення якості послуг

Причина: корупція призводить до того, що гроші, виділені на соціальні програми, "зникають":

приклад: школи та лікарні будуються з низької якості матеріалів через хабарництво.

Наслідки: зниження якості освіти та охорони здоров'я, погіршення життєвих умов населення, зростання соціального незадоволення.

6.3.3. Деградація моральності

Причина: корупція створює культурну норму, коли недобросовісна поведінка стає прийнятною:

приклад: у деяких суспільствах хабарництво вважається нормою.

Наслідки: зниження моральних стандартів, втрата довіри до інших людей, погіршення загальної атмосфери в суспільстві.

6.4. Культурні наслідки. Корупція впливає на культурні норми та цінності, створюючи атмосферу цинізму та недовіри.

6.4.1. Цинізм та недовіра

Причина: люди починають вважати, що всі чиновники корумповані, і перестають вірити у можливість змін:

приклад: громадяни перестають звертатися до судової системи, оскільки вважають її корумпованою.

Наслідки: зниження громадянської активності, втрата надії на поліпшення ситуації, зростання радикальних настроїв.

6.4.2. Деградація освіти

Причина: корупція в освітній сфері (плагіат, продаж дипломів) підриває якість освіти:

приклад: студенти отримують дипломи, не маючи реальних знань.

Наслідки: зниження рівня освіченості населення, втрата конкурентоспроможності на міжнародній арені, погіршення якості наукових досліджень.

6.5. Міжнародні наслідки. Корупція також має глобальні наслідки, які впливають на міжнародні відносини, торгівлю та розвиток.

6.5.1. Погіршення міжнародного іміджу

Причина: країни з високим рівнем корупції втрачають довіру міжнародних партнерів:

приклад: інвестори та партнери уникають країн, де корупція є поширеною.

Наслідки: зниження економічної співпраці, втрата міжнародної підтримки, обмеження доступу до міжнародних ресурсів.

6.5.2. Транснаціональна корупція

Причина: транснаціональні компанії та політики часто беруть участь у корупційних схемах, що охоплюють кілька країн:

приклад: компанії платять хабарі урядовцям інших країн для отримання контрактів.

Наслідки: порушення міжнародних законів, зниження довіри до міжнародних організацій, погіршення економічного розвитку регіонів.

6.6. Екологічні наслідки. Корупція також має негативний вплив на навколишнє середовище, оскільки вона призводить до ігнорування екологічних стандартів.

6.6.1. Ігнорування екологічних норм

Причина: компанії платять хабарі за те, щоб уникнути виконання екологічних вимог:

приклад: підприємства скидають токсичні відходи в річки, не дотримуючись закону.

Наслідки: забруднення навколишнього середовища, зниження якості життя населення, загроза для здоров'я людей.

6.6.2. Руїнування природних ресурсів

Причина: корупція призводить до неконтрольованого видобутку природних ресурсів:

приклад: ліси вирубуються без дозволу через хабарництво.

Наслідки: знищення екосистем, зростання кліматичних проблем, втрата біорізноманіття.

Висновок. Корупція має руйнівні наслідки для всіх сфер життя суспільства. Вона стримує економічний розвиток, підриває демократичні інституції, створює нерівність та погіршує якість життя людей. Для подолання цих наслідків необхідно застосовувати комплексні заходи, які включають правові, інституційні та соціальні механізми. Тільки через прозорість, контроль та освіту можна зменшити вплив корупції на суспільство.

7. Погляд на проблему корупції через призму сьогодення та майбутньої професії здобувачів освіти ХНМУ

7.1. Корупція у вищих навчальних закладах. Чому корупція у вищих навчальних закладах є особливою проблемою? Вищі навчальні заклади – це місце, де формується інтелектуальна еліта суспільства, де молодь отримує знання, навички та етичні принципи, необхідні для подальшого життя. Однак саме тут корупція може мати найглибші і найдовші наслідки, оскільки вона підриває саму основу освіти – довіру до знань, чесності та справедливості. Корупція у вищих навчальних закладах не лише знижує якість освіти, але й створює спотворену модель поведінки для майбутніх поколінь.

Уявіть собі ситуацію: студент, замість того щоб вчитися і розвивати свої знання, платить за іспити або курсові роботи. Або ж викладач, замість того щоб об'єктивно оцінювати знання, надає перевагу студентам, які "дякують" йому матеріально. Такі практики не лише порушують закон, але й ставлять під сумнів професійну компетентність випускників.

Давайте детальніше розглянемо, як корупція проявляється у вищих навчальних закладах, які її причини та наслідки, а також як її можна подолати.

7.1.2. *Форми корупції у вищих навчальних закладах.* Корупція у вищих навчальних закладах має багато облич і форм. Розглянемо основні з них.

Хабарництво. Одна з найпоширеніших форм корупції у вищих навчальних закладах. Воно може проявлятися у таких ситуаціях:

- **платні іспити:** студенти платять викладачам за те, щоб отримати високий бал, навіть якщо їх знання недостатні;
- **курсіві та дипломні роботи:** деякі студенти купують готові роботи у сторонніх авторів або платять викладачам за допомогу у їх написанні;
- **прийом до вишу:** у деяких країнах існують схеми, за якими абітурієнти можуть "купити" місце у престижному закладі, навіть якщо їх результати на вступних іспитах недостатні.

Зловживання владою відбувається, коли адміністрація закладу або викладачі використовують своє становище для особистої вигоди.

Приклади:

- **неправомірне призначення на посади:** керівники закладів призначають на ключові посади своїх родичів або друзів, незважаючи на їх професійну некомпетентність;
- **розподіл грантів і стипендій:** гроші, виділені на підтримку студентів, розподіляються не за заслугами, а через особисті зв'язки.

Плагіат і академічна недобросовісність. Академічна недобросовісність – це форма корупції, яка стосується як студентів, так і викладачів:

- **плагіат:** студенти копіюють роботи з інтернету або використовують чужі дослідження без вказівки джерел;
- **фальсифікація наукових даних:** деякі викладачі або науковці фальсифікують результати досліджень для отримання грантів або публікацій.

Непрозорість у закупівлях. У вищих навчальних закладах часто виникають проблеми із закупівлями обладнання, підручників або програмного забезпечення.

Приклади:

- **переплати за обладнання:** закупівлі проводяться за завищеними цінами через особисті зв'язки з постачальниками;
- **конфлікт інтересів:** адміністрація закладу може віддавати перевагу певним компаніям через комерційні інтереси.

Політичний вплив. У деяких країнах вищі навчальні заклади стають інструментом політичного впливу:

- **контроль над програмами:** політичні партії або окремі особи намагаються впливати на зміст навчальних програм, щоб формувати певні ідеологічні погляди серед студентів;

- **застосування адміністративного тиску:** студентів або викладачів примушують брати участь у політичних заходах або голосувати за певних кандидатів.

7.1.3. Реальні приклади корупції у вищих навчальних закладах. Щоб краще зрозуміти масштаб проблеми, розглянемо кілька реальних прикладів як в Україні, так і у світі.

Приклад 1. Платні іспити в Україні

У 2018 р. у деяких українських університетах було розкрито схему платних іспитів. З'ясувалося, що студенти могли заплатити викладачам за те, щоб отримати високий бал, навіть якщо їх знання були недостатніми. Це призвело до того, що якість освіти значно знизилася, а випускники не були готові до роботи у своїй галузі.

Приклад 2. Плагіат у наукових дослідженнях

У 2010 р. в рф виник скандал із причетністю до плагіату декількох викладачів та науковців. З'ясувалося, що деякі дисертації були просто скопійовані з інших джерел. Цей випадок викликав широкий резонанс і підкреслив проблему академічної недобросовісності.

Приклад 3. Закупівлі обладнання в Індії

У 2019 р. в Індії було розслідувано справу про корупцію у закупівлях обладнання для лабораторій університетів. З'ясувалося, що деякі чиновники закупили застаріле обладнання за цінами, які значно перевищували ринкові. Це призвело до того, що студенти не могли ефективно використовувати лабораторії для навчання.

Приклад 4. Політичний вплив у США

У 2019 р. у США виник скандал із причетністю до "платних місць" у престижних університетах. З'ясувалося, що деякі батьки платили величезні суми грошей, щоб забезпечити своїм дітям місце у вишій, навіть якщо їх академічні досягнення були низькими. Цей випадок підкреслив проблему нерівності у доступі до освіти.

Приклад 5. "Золоті" місця в медичних університетах

У 2020 р. в Бангладеш було розкрито схему продажу місць у медичних університетах. З'ясувалося, що деякі абітурієнти, незважаючи на низькі бали на вступних іспитах, могли "купити" місце за суму, що дорівнювала кільком річним заробіткам середньостатистичної родини. Це призвело до того, що випускники медичних закладів не мали достатньої кваліфікації, що ставило під загрозу здоров'я пацієнтів.

Приклад 6. Непрозорість у розподілі стипендій

У 2021 р. в одному з угорських університетів було розкрито схему непрозорого розподілу стипендій. З'ясувалося, що гроші, виділені на підтримку студентів, розподілялися не за академічними досягненнями, а через особисті зв'язки з адміністрацією. Це призвело до того, що талановиті студенти, які потребували фінансової підтримки, залишалися без стипендій.

Приклад 7. "Тіньові" курси у Великобританії

У 2017 р. у Великобританії було розкрито схему "тіньових" курсів, де студенти платили викладачам за приватні заняття, які фактично були частиною офіційної програми. Це створювало нерівні умови для студентів, які не могли дозволити собі такі додаткові витрати.

7.1.4. Наслідки корупції у вищих навчальних закладах. Корупція у вищих навчальних закладах має серйозні наслідки для всіх сторін процесу освіти.

Зниження якості освіти. Коли студенти можуть купити успіх замість того, щоб вчитися, це призводить до зниження загального рівня знань. Випускники таких закладів часто не готові до роботи у своїй галузі, що ставить під загрозу конкурентоспроможність країни.

Порушення етичних норм. Корупція підриває етичні принципи, які повинні бути основою будь-якого освітнього процесу. Студенти, які звикли до хабарництва або академічної недобросовісності, можуть переносити таку поведінку у свою професійну діяльність.

Нерівність у доступі до освіти. Корупція створює нерівні умови для студентів. Ті, хто має фінансові можливості, можуть "купити" місце у престижному закладі, тоді як талановиті, але бідні студенти залишаються "за боргом".

Втрата довіри до системи освіти. Коли корупція стає нормою, суспільство втрачає довіру до системи освіти. Це призводить до зниження престижу професії викладача і зменшення інтересу до навчання.

7.1.5. Як боротися з корупцією у вищих навчальних закладах. Боротьба з корупцією у вищих навчальних закладах потребує комплексного підходу. Ось кілька ефективних механізмів:

Законодавче регулювання:

- прийняття чітких законів, які забороняють хабарництво та інші форми корупції у вищих навчальних закладах;
- введення строгих покарань за порушення антикорупційних норм.

Прозорість у прийомі та оцінюванні:

- впровадження автоматизованих систем для проведення іспитів та оцінювання знань;
- публічне оприлюднення результатів конкурсів на посади та розподілу грантів.

Громадянський контроль:

- залучення студентських організацій до моніторингу діяльності закладів;

- створення гарячих ліній для скарг на корупційні дії.

Освіта та просвіта:

- проведення антикорупційних кампаній серед студентів і викладачів;
- формування культури чесності та прозорості з ранніх етапів навчання.

Міжнародна співпраця:

- обмін досвідом між країнами щодо ефективних антикорупційних практик у сфері освіти;

- впровадження міжнародних стандартів академічної чесності.

7.1.6. Роль здобувачів освіти у боротьбі з корупцією. Студенти – це одна з найважливіших сторін у боротьбі з корупцією у вищих навчальних закладах. Ось кілька способів, як ви можете зробити свій внесок:

- **не давати хабарів:** не погоджуйтеся на корупційні пропозиції, навіть якщо це здається "невеликою" справою;

- **звертати увагу на порушення:** якщо ви побачите зловживання, повідомте про це у відповідні органи;

- **брати участь у громадських ініціативах:** залучайтеся до проектів, спрямованих на покращення системи освіти.

- **пропагувати чесність і прозорість:** будьте прикладом для своїх однокласників і викладачів.

7.1.7. Висновок. Корупція у вищих навчальних закладах – це не лише проблема окремих людей, але й системна проблема, яка впливає на все суспільство. Вона підриває якість освіти, порушує етичні норми і створює нерівні умови для студентів. Боротьба з цим явищем потребує зусиль усіх сторін: викладачів, студентів, адміністрації та суспільства в цілому. І як майбутні медики здобувачі освіти ХНМУ мають величезну відповідальність перед суспільством – саме Ваша чесність та професіоналізм можуть стати ключем до змін у системі освіти.

7.2. Корупція в медицині. Також сьогодні слід говорити про це явище не просто як абстрактну проблему, а і через призму Вашої майбутньої професії – медицини. Для Вас, майбутніх медиків, особливо важливо розуміти цю проблему, адже сфера охорони здоров'я є однією з найуразливіших до корупції. Чому? Тому що тут на карті стоїть не лише гроші чи ресурси, а саме життя людей. Уявіть собі ситуацію: пацієнт потрапляє до лікарні з серйозним захворюванням. Його здоров'я знаходиться в руках медичного персоналу. Однак замість того, щоб отримати кваліфіковану допомогу, він стикається з вимогою заплатити хабар за консультацію, діагностику чи операцію. Такі ситуації не лише поглиблюють соціальну нерівність, а й підривають довіру до системи охорони здоров'я в цілому.

Проте давайте подивимося на це і через реальні приклади, які демонструють, наскільки гострою може бути ця проблема.

Приклад 1. Хабарництво у лікарнях. У деяких країнах, таких як Індія або Україна, хабарництво в медичних установах стало практично нормою. Наприклад, у 2019 р. в Україні було зафіксовано численні скарги пацієнтів, які повідомляли про те, що їм довелося платити лікарям за планові операції, хоча такі послуги повинні були надаватися безкоштовно. Один із випадків став особливо резонансним: мати новонародженого хлопчика повідомила, що їй довелося заплатити хабар за те, щоб її сина перевели з реанімації до звичайної палати. Цей випадок викликав широкий громадський резонанс і підкреслив, наскільки поширеною є проблема хабарництва в медичних закладах.

Приклад 2. Закупівлі ліків та обладнання. Корупція часто проявляється у процесі закупівлі медичного обладнання та ліків. У 2020 р. в Бразилії було розслідувано справу про масштабне розкрадання коштів, виділених на боротьбу з пандемією COVID-19. З'ясувалося, що деякі чиновники закупили недієві тест-системи для виявлення коронавірусу за цінами, які втричі перевищували ринкові. Це призвело до того, що тисячі людей не могли отримати своєчасну діагностику, що спричинило значні втрати життя.

Приклад 3. Фармацевтичні компанії та комерційні інтереси. У 2015 р. у США фармацевтична компанія Turing Pharmaceuticals стала об'єктом громадської критики через різке підвищення ціни на препарат Daraprim, який використовується для лікування пацієнтів із ВІЛ та іншими імунodefіцитами. Ціна препарату зросла з \$13,50 до \$750 за одну таблетку, що стало можливим через відсутність конкурентів на ринку. Цей випадок показав, як комерційні інтереси можуть ставити під загрозу доступність життєво важливих ліків для пацієнтів.

Приклад 4. Маніпуляції з медичними записами. У 2021 р. в Росії було розкрито справу про фальсифікацію медичних записів у клініках, які надавали послуги за страховими полісами. З'ясувалося, що деякі медичні працівники вигадували "пацієнтів" і надавали послуги, які ніколи не були фактично надані. Це дозволяло їм отримувати страхові виплати за неіснуючі процедури. Такі дії не лише призвели до фінансових збитків, а й підірвали довіру до системи медичного страхування.

Як вже було сказано раніше, корупція – це складне соціальне явище, яке включає в себе використання влади або службового становища для отримання особистої вигоди. Простіше кажучи, це коли людина, яка має певну владу або вплив, використовує її не для блага суспільства, а для задоволення своїх інтересів. Це може бути як отримання грошей за надання послуг, так і надання переваги окремим особам за матеріальну винагороду.

7.2.1. У сфері охорони здоров'я (або медичній сфері) корупція може проявлятися у різних формах.

Наприклад:

- **хабарництво:** пацієнт платить лікареві за те, щоб отримати консультацію або операцію, які повинні бути безкоштовними (пацієнт платить хабар за отримання медичної допомоги, яка повинна бути безкоштовною);
- **зловживання владою:** лікар або адміністратор клініки призначає дорогі процедури або препарати не через їх ефективність, а через комерційні інтереси (лікар або адміністратор клініки надає перевагу окремим пацієнтам за матеріальну винагороду);
- **неправомірне збагачення:** медичні працівники отримують кошти за надання послуг, які не були фактично надані;
- **патронаж і клієнтство:** державні контракти на постачання медичного обладнання або ліків розподіляються не за критеріями якості, а через особисті зв'язки;
- **фальсифікація документів:** зміна медичних записів для отримання страхових виплат або державних коштів.

Ці приклади показують, що корупція в медичній сфері не лише порушує закон, а й ставить під загрозу життя і здоров'я людей. І це саме те, чому ми повинні приділити особливу увагу.

7.2.2. Чому корупція так поширена в медичній сфері? Медична сфера є однією з найуразливіших до корупції через декілька ключових факторів, а саме:

1. Високий ступінь довіри: люди довіряють своє життя і здоров'я лікарям. Ця довіра часто використовується недобросовісними медиками для власного збагачення.

2. Складність системи: охорона здоров'я – це одна з найскладніших і найбільш бюрократизованих сфер. Це створює умови для зловживань, оскільки пацієнти часто не розуміють, як працює система, і тому змушені покладатися на рекомендації лікарів.

3. Великі фінансові потоки: медична сфера є однією з найбільших споживачів бюджетних коштів. Це створює спокусу для зловживань, особливо у процесі закупівлі ліків, обладнання та інших ресурсів.

4. Низька заробітна плата: у багатьох країнах медичні працівники отримують недостатньо зарплати, що спонукає їх шукати додаткові джерела доходів. Це може призвести до таких явищ, як хабарництво або неправомірне збагачення.

5. Культурні чинники: у деяких суспільствах хабарництво сприймається як норма. Наприклад, у деяких країнах пацієнти "дякують" лікарю за консультацію або операцію, навіть якщо це не передбачено законом.

7.2.3. Чому це важливо для Вас, майбутніх медиків? Як майбутні медики, Ви будете стояти на передньому рубежі боротьби з корупцією. Саме у Вашій професії корупція може мати серйозні наслідки для життя і здоров'я людей. Наприклад, коли лікар призначає дуже дорогі препарати не через їх ефективність, а через комерційні інтереси, це ставить під загрозу здоров'я пацієнта. Ваші рішення і дії будуть впливати не лише на життя окремих пацієнтів, а й на стан системи охорони здоров'я в цілому. Ви будете мати можливість змінювати ситуацію на краще, але також будете стикатися зі спокусами і викликами.

Ось кілька причин, чому ця тема є особливо важливою для вас:

1. Етика професії: Ваша професія базується на принципах чесності, прозорості і служіння суспільству. Корупція підриває ці принципи і ставить під сумнів Вашу професійну репутацію.

2. Відповідальність за життя людей: у Вашій роботі на карті стоїть не лише гроші, а саме життя і здоров'я людей. Будь-яке зловживання може призвести до трагічних наслідків.

3. Вплив на систему: якщо кожен медик буде дотримуватися етичних норм і протистояти корупції, це може призвести до значних позитивних змін у системі охорони здоров'я.

4. Роль у суспільстві: Ви будете не лише медиками, а й громадянами. Ваші дії можуть стати прикладом для інших і допомогти змінити культуру в цілому.

7.2.4. Як ми можемо боротися з корупцією? Боротьба з корупцією – це не лише завдання влади або правоохоронних органів. Кожен із нас може зробити свій внесок. Для Вас, майбутніх медиків, це означає:

- **не давати хабарів і не погоджуватися на корупційні пропозиції:** навіть якщо це здається "невеликою" справою, такі дії підривають довіру до системи;

- **звертати увагу на порушення і повідомляти про них у відповідні органи:** якщо ви побачите зловживання, не бійтеся повідомити про це;

- **брати участь у громадських ініціативах:** залучайтеся до проектів, спрямованих на покращення системи охорони здоров'я;

- **пропагувати чесність і прозорість:** будьте прикладом для своїх колег і пацієнтів.

7.3. Корупція та майбутнє медицини: нові виклики. Корупція в сфері охорони здоров'я є однією з найбільш небезпечних форм цього явища, оскільки вона безпосередньо стосується життя і здоров'я людей. У майбутньому, коли медицина стає все більш технологічною, цифровою та глобально інтегрованою, корупція може набути нових форм і масштабів, що призведе до серйозних наслідків для системи охорони здоров'я. Медицина майбутнього буде все більше спиратися на інноваційні технології, такі як штучний

інтелект (ШІ), телемедицина, персоналізована медицина та генетичні дослідження. Однак ці технологічні досягнення також створюють нові можливості для корупції.

7.3.1. Корупція в цифровій медицині

Проблема: корупція може проявлятися через маніпуляції з даними, непрозорість алгоритмів ШІ або незаконне використання медичних даних:
приклад: компанії можуть підробляти результати клінічних досліджень за допомогою ШІ, щоб отримати затвердження для своїх продуктів.

Наслідки: зниження достовірності медичних досліджень, ризик для пацієнтів через неправильні діагностики або лікування.

7.3.2. Телемедицина та корупція

Проблема: телемедицина може стати мішенню для корупційних схем через непрозорість у наданні послуг:

приклад: лікарі можуть надавати платні консультації замість безкоштовних, які передбачені програмою страхування.

Наслідки: обмежений доступ до телемедичних послуг для бідних пацієнтів, зниження ефективності телемедицини як інструменту для покращення охорони здоров'я.

7.3.3. Генетичні дослідження та персоналізована медицина

Проблема: корупція може впливати на результати генетичних досліджень або доступ до персоналізованих ліків:

приклад: фармацевтичні компанії можуть використовувати корупційні схеми для монополізації ринку персоналізованих ліків.

Наслідки: збільшення вартості лікування, нерівний доступ до інноваційних методів лікування.

7.3.4. Біотехнології та біоетика

Проблема: корупція може порушувати біоетичні норми, наприклад, через незаконні експерименти або продаж органів:

приклад: чорний ринок органів може розширюватися через корупційні схеми.

Наслідки: погіршення стану етики в медицині, зростання кримінальної активності в сфері охорони здоров'я.

7.3.5. Загальні наслідки корупції для майбутньої медицини. Корупція в медицині має серйозні наслідки, які можуть стримувати розвиток цієї сфери та погіршувати стан здоров'я населення.

Зниження доступності медичної допомоги

Проблема: корупція призводить до того, що медичні послуги стають доступними лише для тих, хто може заплатити хабарі:

приклад: бідні пацієнти не можуть отримати необхідне лікування через відсутність коштів.

Наслідки: зростання соціальної нерівності, погіршення загального стану здоров'я населення.

Спотворення наукових досліджень

Проблема: корупція може призводити до підробки результатів досліджень або неправильної інтерпретації даних:

приклад: фармацевтичні компанії можуть маніпулювати даними клінічних випробувань для швидшого затвердження препаратів.

Наслідки: зниження достовірності медичних знань, ризик для пацієнтів через неправильне лікування.

Зниження довіри до системи охорони здоров'я

Проблема: корупція підриває довіру пацієнтів до лікарів, лікарень та державних програм охорони здоров'я:

приклад: люди перестають звертатися до лікарень, оскільки вважають їх корумпованими.

Наслідки:

– зниження ефективності медичної системи;

– зростання самолікування та використання неперевіраних методів лікування.

7.3.6. Механізми боротьби з корупцією в медицині. Для подолання корупції в медицині необхідно застосовувати комплексні заходи, які включають правові, технологічні та освітні механізми.

Правові заходи:

• **Прозорість у закупівлях:** впровадження системи публічного доступу до інформації про медичні закупівлі:

приклад: онлайн-платформи для відстеження контрактів на придбання ліків та обладнання.

• **Відповідальність за порушення:** застосування суворих покарань за корупційні дії в медицині:

приклад: кримінальна відповідальність за фальсифікацію ліків або результатів досліджень.

Технологічні заходи:

• **Цифрова прозорість:** використання блокчейну та інших технологій для забезпечення прозорості у медичних процесах:

приклад: використання блокчейну для відстеження походження ліків.

• **Автоматизація процесів:** мінімізація людського фактора через автоматизацію призначень, діагностик та інших медичних процесів:

приклад: системи ШІ для аналізу медичних даних без участі людини.

Освітні заходи:

• **Просвітницькі кампанії:** підвищення свідомості про шкоду від корупції в медицині:

приклад: школи та університети впроваджують курси з антикорупційної освіти для майбутніх лікарів.

• **Етика в медицині:** акцент на важливість етики та чесності в професійній діяльності лікарів:

приклад: розробка кодексів етики для медичних працівників.

Висновок. Корупція в медицині є серйозною загрозою для майбутнього цієї сфери. Вона стримує розвиток технологій, створює нерівність у доступі до медичної допомоги та підриває довіру до системи охорони здоров'я. Для подолання цих проблем необхідно застосовувати комплексні заходи, які включають правові, технологічні та освітні механізми. Тільки через прозорість, контроль та етику можна забезпечити майбутнє медицини, де здоров'я кожного пацієнта буде головним пріоритетом.

8. Загальний висновок

Отже, корупція – це складне явище, яке потребує системного підходу до його подолання. Особливо важливо боротися з нею у сфері охорони здоров'я, адже від цього залежать життя і здоров'я людей. Однак головне – це розуміння того, що перемога над корупцією починається з кожної людини. Тобто корупція – це не лише проблема влади або політики, це – проблема кожного з нас. Особливо це стосується Вас, майбутніх медиків, адже Ваша професія має величезний вплив на життя людей. Ви повинні формувати нову культуру, де чесність і прозорість стають нормою, а не винятком.

Для наочності поки що ми розглянули питання корупції у двох сферах суспільних відносин, до яких Ви маєте саме безпосереднє відношення. При подальшому вивченні освітнього компоненту "Антикорупція та доброчесність" Ви зрозумієте, як кожен із Вас може зробити свій внесок у подолання цієї проблеми. Як казав Гіппократ: *"Перш за все, не нашкодь!"* Отже, давайте разом будемо змінювати світ на краще!

9. Перелік нормативно-правових актів:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Документ 995_c16, чинний, поточна редакція від 18.10.2006. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
2. Про запобігання корупції. Закон України. Документ 1700-VII, чинний, поточна редакція від 01.01.2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки. Закон України. Документ 2322-IX, чинний, поточна редакція від 20.06.2022. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
4. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки. Постанова Кабінету міністрів України. Документ 220-2023-п, чинний, поточна редакція від 06.11.2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>

Навчальне видання

ВВЕДЕННЯ ДО АНТИКОРУПЦІЇ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Методичні матеріали

*для здобувачів вищої освіти за спеціальностями:
227 "Терапія та реабілітація" першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти та 221 "Стоматологія", 222 "Медицина",
223 "Медсестринство", 224 "Технології медичної діагностики
та лікування", 228 "Педіатрія", 229 "Громадське здоров'я"
та 281 "Публічне управління та адміністрування"
другого (магістерського) рівня вищої освіти*

Упорядники Кривенко Олександр Іванович
 Мельниченко Олександр Анатолійович
 Капустник Володимир Валерійович

Відповідальний за випуск О. І. Кривенко

Редактор, коректор Н. І. Дубська
Комп'ютерна верстка О. Ю. Лавриненко

Формат А5. Ум. друк. арк. 2,3. Зам. № 25-69.

Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmurio@gmail.com, vid.redact@knmu.edu.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.